

Så hittar du hit

Med bil: Från Brommaplan följer du brunvita skyltar till Adelsö. Det är ca 35 km till Adelsö-färjan och ytterligare ca 2 km från färjeläget till Hovgården.

Med buss: Åk till t-banestationen Brommaplan. Ta buss 312, resan tar ca 1 timme.

Fakta

GPS: N 59° 21.806' E 17° 31.785'
Öppet: Året runt.

Historik

ca 770

En kungsgård byggs på Hovgården samtidigt som Birka anläggs.

ca 970

Kungsgården överges när kungen flyttar till Sigtuna.

ca 1070

Hovgården tas i bruk igen samtidigt som det byggs en kyrka.

1250

Slottet Alsnöhus byggs.

1386

Alsnöhus attackeras, bränns ner och överges.

Ruinen av Alsnöhus under utgrävningen år 1918. Foto: Mattias Löfqvist SHM

1916–1926

Under flera somrar görs utgrävningar av Alsnöhus, Skopintull och flera gravfält.

1955

All odling i Hovgården upphör och ersätts med färbete. Delar av området röjs från hasselträd.

1991–1994

Delar av Hovgården grävs ut, framför allt hamnområdet.

1993

Hovgården skyddas som världs- arv av Unesco.

KUNGARNAS HOVGÅRDEN

Inom synhåll från Birka ligger en av de viktigaste platserna i vårt lands historia.

Här på Hovgården styrde kungarna i flera hundra år.

I dag syns inte mycket av de kungliga hallarna och palatsen som en gång låg här.

De tydligaste tecknen på kunglig makt är de fem stora gravhögarna, den största hela 50 meter i diameter. Här kan de mycket tidiga kungarna Erik, Björn och Olaf ligga begravda.

Det var troligen Erik som lät anlägga både Hovgården och Birka någon gång i slutet av 700-talet.

Då fanns här en stor gård/hall, ett 20-tal terrasser med mindre byggnader och en lagunhamn med en stenpir.

Efter 200 år övergavs Hovgården det dröjer tills ca 1250 innan platsen får tillbaka sin kungliga glans, nu som en av Sveriges första sommarstugor. Sommarpalatset Alsnöhus byggdes troligen av kung Valdemar och var en av landets första tegelhus. Byggnaden hade tre våningar med bland annat en ståtlig gästbudssal.

Här i Alsnöhus inträffade år 1279 en av de viktigaste maktpolitiska händelserna i svensk historia när kung Magnus Ladulås införde adelsväsendet.

Efter bara 25 års glanstid tröttnade kungarna på Hovgården – men först 1386 förstördes byggnaderna efter en attack från mecklenburska pirater.

Hela palatsets källarvåning upptäcktes dock vid utgrävningar i början av 1900-talet men de fylldes igen.

I dag skyddas hela Hovgården som ett världsarv tillsammans med grannön Birka.

KUNGLIGA MINNEN. På runstenen i Hovgården används ordet "kung" för första gången i Sverige. I bakgrunden syns ruinerna av det medeltida slottet Alsnöhus.

FORNGUIDEN.SE Kungarnas Hovgård, ADELSÖ

Rest av ett bälte.

Foto: Mattias Löfvist/SHM

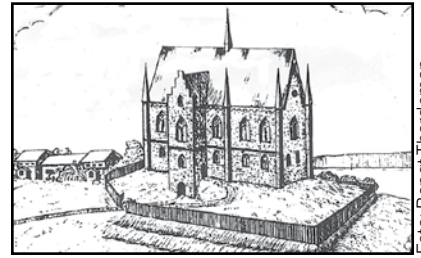
SKOPINTULL. Det är ingen som vet var namnet på gravhögen Skopintull kommer från, betyder det "Skopes grav"? Eller var det här som kyrko-besökarna tog på sig skorna? Graven är 24 meter i diameter och 3 meter hög och grävdes ut 1917. Här brändes en medeltida man på sin båt tillsammans med sin häst samt flera hundar, kor och jaktfåglar. Man hittade också rester av kläder som smyckats med guld och bälten av en form som kommer från nuvarande Ukraina.

I dag är bara några murar synliga av det stora slottet.

ALSNÖHUS.

Man vet inte exakt när de olika kungsgårdarna i Hovgården användes. Men omkring år 1250 lät dåvarande kungen Valdemar bygga en av Sveriges första sommarstugor här, Alsnöhus. Byggnaden var ett för tiden mycket extravagant tre våningar högt slott. Alsnöhus var en av de första icke-religiösa byggnaderna som uppfördes av tegel, som då var ett nytt och spännande material.

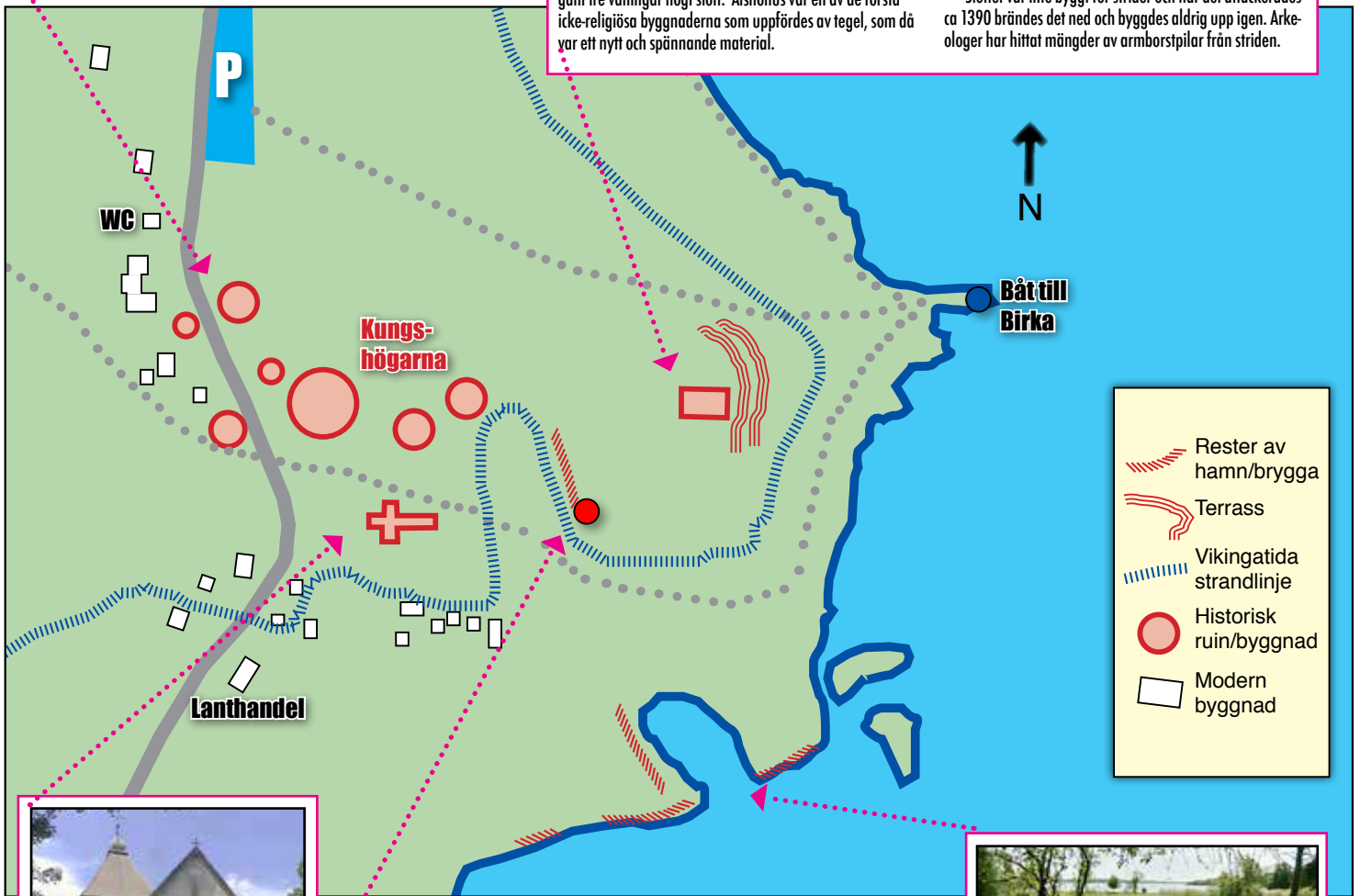

Teckning från 1920 om hur Alsnöhus kan ha sett ut.

Under några årtionden tillbringade de svenska kungarna sina somrar här. Här inträffade också en viktig historiska händelse, Alsnö möte 1279. Då lät kung Magnus Ladulås kalla till sig landets mäktigaste män och instiftade något helt nytt i Sverige, adeln.

Slottet var inte byggt för strider och när det attackerades ca 1390 brändes det ned och byggdes aldrig upp igen. Arkeologer har hittat mängder av armorstipplar från striden.

Foto: Bengt Thordeman

ADELSÖ KYRKA.

Kyrkan är från 1100-talet men har byggts om ett flertal gånger, under både 1400-talet, 1700-talet och 1800-talet. I sakristian finns två mindre runstenar. Det äldsta föremålet i kyrkan är annars dopfunten som funnits här sedan 1100-talet.

HOVGÅRDSSTENEN.

Runstenen står i södra kanten av en forntida stenlagd brygga och mötte under vikingatiden besökare som anlände med båt. Den 9 ton tunga stenen har flyttats till platsen troligen i samband med att runorna ristades omkring år 1070. På högra delen av stenen har kanten spruckit och man vet inte om det hände när ristningen gjordes eller om det inträffat senare.

Tolkningen av runinskriften: "Tyd du runorna! Rätt lät rista dem Tolir, bryte i Roden, åt konungen. Tolir och Gylla läto rista (dessa runor), båda makarna efter sig till en minnesvärd. Häkon bjöd rista."

Närbild av några runor. Runsten U11.

HAMN.

I dag syns inte mycket av det omfattande arbete som under århundradena lagts ner på att bygga både bryggor, pålspärrar och en hamnlagun i södra delen av Hovgården. Landhöjningen har gjort att den vikingatida hamnen ligger långt upp på land, på 1200-talet grävdes man därför ut den lilla lagunen som än i dag är synlig. Området i hamnen grävdes ut av arkeologer i början av 1990-talet.

LÄNKAR

- ○ adelso.nu (info om Adelsö)
- ○ stromma.se (båt till Birka)
- ○ sl.se (busstider till Adelsö)
- ○ hovgarden.se (guidade turer)

GUIDE

- ○ Ladda ner en gratis resguide om Adelsös spännande grannö Björkö där vikingastaden Birka ligger.

fornguiden.se

GUIDEBOK: Sveriges 33 bästa vikingasevärdheter

www.virvelvind-forlag.se